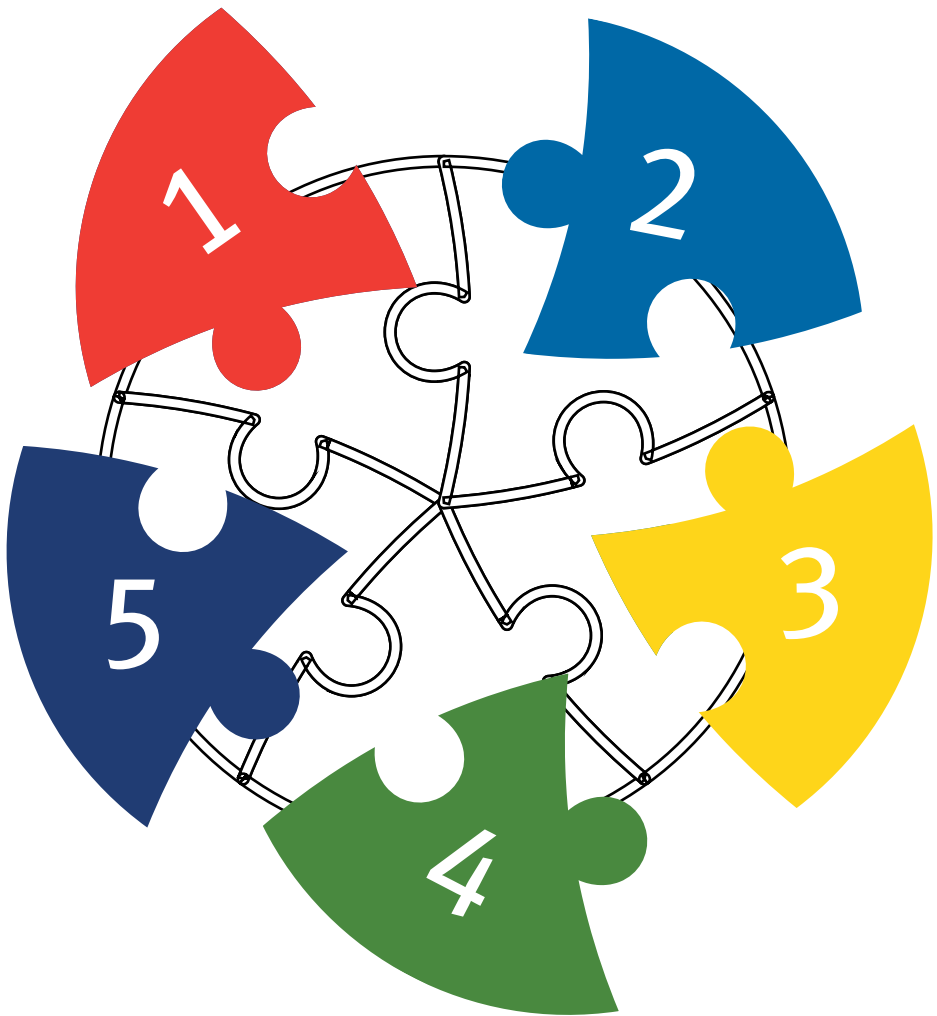

Katsotko asioita oikein silmin?

Opas lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi
Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön

Katsotko asioita oikein silmin?

Opas lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi
Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön

ISBN 978-92-893-4582-8 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4583-5 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2016:723>

ANP 2016:723

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2016

Ulkoasu: Jette Koefoed

Kannen valokuva: ImageSelect/Jette Koefoed

Valokuva: Imags Select/Jette Koefoed

Paino: Rosendahls

Painos: 50

Kirjasinlaji: Meta LF

Paperi: Munken Polar

www.norden.org/nordpub

Printed in Denmark

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimpia alueellisia yhteistyömuotoja. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puhelin (+45) 3396 0200

www.norden.org

Katsotko asioita oikein silmin?

Opas lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämiseksi
Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön

Sisällys

Esipuhe	5
Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma Pohjoismaiden ministerineuvostossa	7
Pieni asennetesti – omat lähtökohtasi	11
Näin toimit käytännössä	13
Sisällyttämisen suunnitelma	20
Pari sanaa matkan varrelle	22

” Pohjolan tulee olla maailman paras paikka lapsille ja nuorille.

SUUNTAAN ANTAVAT PERIAATTEET

Kaikkia alle 18-vuotiaita koskeva YK:n lapsen oikeuksien sopimus sisältää neljä suuntaa antavaa periaatetta:

- 2 artikla:** Periaate syrjinnän torjumisesta – kaikilla lapsilla on samat oikeudet.
- 3 artikla:** Periaate lapsen edun huomioon ottamisesta kaikissa lasta koskevissa päätöksissä.
- 6 artikla:** Periaate oikeudesta elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen.
- 12 artikla:** Periaate lapsen näkemysten kunnioittamisesta ja lapsen oikeudesta ilmaista omia näkemyksiään.

Yli 18-vuotiaiden nuorten vastaavat oikeudet määritellään muissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmasta puhuttaessa on tärkeää muistaa, että lapset ja nuoret ovat hyvin moninainen ryhmä. Muut tekijät, kuten toimintarajoite, sukupuoli, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaisu, etninen tausta, uskonto tai muu vakaumus, seksuaalinen suuntautuminen tai ikä voivat vaikuttaa lasten ja nuorten kokemuksiin, edellytyksiin ja tarpeisiin. Muista kuitenkin, että heillä on samat oikeudet, ja se tulee ottaa huomioon työssä!

Esipuhe

”Pohjolan tulee olla maailman paras paikka lapsille ja nuorille.”

Tämä on visiona Pohjoismaiden ministerineuvoston sektorienvälisessä lapsi- ja nuorisoyhteistyön strategiassa, jonka myötä 0–25-vuotiaat lapset ja nuoret nostetaan priorisoiduksi kohderyhmäksi.

Strategian keskeisenä tavoitteena on, että Pohjoismaiden ministerineuvosto sisällyttää entistä laajemmin lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman työhönsä ja sen myötä tuo esiin ja huomioi entistä enemmän lasten ja nuorten omaa ääntä. Tavoite pohjautuu YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, mutta sen lähtökohtana on myös usko siihen, että hankkeiden ja muun toiminnan laatu paranee osallistamalla lapset ja nuoret eri tavoin ja antamalla heille vaikutusmahdollisuuksia. Lisäksi päätökset voivat saada enemmän pontta ja panostusten laatu voi parantua ja niistä voi olla hyötyä useammalle, kun lasten ja nuorten näkökulma otetaan huomioon. Osallistuminen yhteiskunnan toimintaan ja mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään on sekä oikeus että voimavara. Sen vuoksi lasten ja nuorten poissulkeminen ei ole pelkästään

heidän oikeuksiensa vastaista vaan myös voimavarojen tuhlausta.

Mitä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön sitten merkitsee ja miten se toteutetaan? Tämän julkaisun tarkoituksena on konkretisoida asiaa ja antaa työkaluja käytännön työhön.

Toivomme, että opas toimii yhdessä julkaisun ”Do rights! Nordic perspectives on child and youth participation” kanssa tukena sihteeristön sekä ministerineuvoston alaisten laitosten ja yhteistyöelinten työntekijöille, komiteoiden jäsenille, yhteistyökumppaneille, päättäjille ja konsulteille sekä puheenjohtajamaan edustajille Pohjoismaiden ministerineuvoston useissa eri prosesseissa ja toiminnoissa. Toivon mukaan se inspiroi myös muita toimijoita sisällyttämään lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman omaan toimintaansa.

Oppaan laatimisen pohjana on käytetty muun muassa Pohjoismaiden lapsiasiavaltuutettujen, Euroopan neuvoston, Ruotsin nuoriso- ja siviiliyhteiskunta-asioiden viraston, Lapsen oikeuksien yleissopimuksen ruotsalaisen verkoston sekä Ruotsin kuntien ja maakäräjien liiton materiaaleja. Työhön on saatu tukea ja ehdotuksia myös UNICEFin edustajilta.

” Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön tarkoittaa käytännössä sitä, että sinun tulee pohtia ja ottaa huomioon, miten eri lapset ja nuoret ajattelevat tekemistäsi päätöksistä ja aloitteista ja miten ne vaikuttavat heihin.

TIESITKÖ?

Myös tasa-arvon ja kestäväen kehityksen näkökulma tulee sisällyttää Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikkeen työhön. Vaikka käsiteltävät asiat ovat erilaisia, oppaassa esitetyjä toimintatapoja voi hyödyntää myös tasa-arvon ja kestäväen kehityksen valtavirtaistamistyössä.

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma Pohjoismaiden ministerineuvostossa

Perusmääritelmiä – teoriassa ja käytännössä

LAPSEN OIKEUKSIEN JA NUORTEN NÄKÖKULMA POHJOISMAIDEN MINISTERINEUVOSTOSSA:

Kaikessa toiminnassa analysoidaan ja otetaan huomioon lapsen oikeuksien sopimuksessa määritellyt lasten (0–18-vuotiaiden) oikeudet sekä lasten ja nuorten (0–25-vuotiaiden) näkökulma ja oma ääni.

VALTAVIRTAISTAMINEN:

Päätöksentekoprosessien järjestäminen, kehittäminen ja arviointi siten, että lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma (ja lisäksi sekä tasa-arvo- että kestävyysnäkökulmat) sisällytetään kaikkeen päätöksentekoon kaikilla tasoilla ja prosessin kaikissa vaiheissa, ja siihen osallistuvat kaikki päätöksenteossa tavallisesti mukana olevat toimijat.

(Pohjana Euroopan neuvoston määritelmä tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamisesta)

Näkökulma tulee sisällyttää sekä ajatusten että toiminnan tasolla prosessin kaikkiin vaiheisiin.

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön tarkoittaa käytännössä sitä, että sinun tulee POHTIA ja OTTAA HUOMIOON, miten eri lapset ja nuoret AJATTELEVAT tekemistäsi päätöksistä ja aloitteista ja miten ne VAIKUTTAVAT heihin. Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttäminen tai valtavirtaistaminen tapahtuu siis sekä AJATUSTEN että TEKOJEN tasolla.

■ AJATTELEMINEN tarkoittaa, että analysoit työprosessiesi eri vaiheissa, miten tehtävä päätös vaikuttaa Pohjoismaiden lapsiin ja nuoriin, joilla on erilaiset edellytykset ja elinolot, mikä tarkoittaa sekä seurausanalyysia ennen päätöksentekoa että jälkiarviointia.

■ TEKEMINEN tarkoittaa, että toimit tekemäsi analyysin pohjalta. Analyysin tulee vaikuttaa työstämääsi prosessiin tai tuotokseen.

**” Sisällyttämisen menetelmä
pohjautuu ajatukseen, että
oman alasi asiantuntijana
olet myös paras henkilö
tunnistamaan lapsiin ja
nuoriin liittyvät kysymykset.**

Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma vaihtelee

Riippuu tietenkin alasta, miten näkyvä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma voi ja täytyy olla. Tietyillä aloilla kytkös lasten ja nuorten elinoloihin on selkeämpi kuin toisilla aloilla. Useimmilla aloilla on kuitenkin ulottuvuuksia tai kysymyksiä, jotka koskevat lasten ja nuorten elämää ja edellytyksiä ja joilla lasten ja nuorten ääni on kehityksen edistäjänä. Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma tulee sisällyttää juuri näihin kysymyksiin. Sisällyttämisen menetelmä pohjautuu ajatukseen, että oman alasi asiantuntijana olet myös paras henkilö tunnistamaan lapsiin ja nuoriin liittyvät kysymykset.

Tietyn aihepiirin yhteyksiä lapsiin ja nuoriin voi löytää esimerkiksi järjestämällä työpajan, johon osallistuvat sekä kyseisten asioiden parissa työskentelevät että lapsen oikeuksien ja nuorten asioiden asiantuntijat (ja sopivissa tapauksissa myös lapset ja nuoret). Työpajoissa käydään läpi aihepiirin jokainen osa-alue vuorollaan ja analysoidaan, vaikuttavatko eri osa-alueet – ja siinä tapauksessa miten – lapsiin ja nuoriin lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

” Jotta Pohjoismaista saadaan paras paikka maailmassa lapsille ja nuorille, sinun tulee osallistua lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman selvittämiseen ja toteuttamiseen omilla työ- ja asiantuntijuusaloillasi.

Pieni asennetesti – omat lähtökohtasi

Osaaminen ja työkalut vaikuttavat osaltaan siihen, miten kokonaisvaltaisesti saat sisällytettyä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman työhösi, mutta merkittävässä asemassa on myös monimutkaisempi asia: se paljon puhuttu asenne!

Alla on pieni testi, jonka avulla voit selvittää omia näkemyksiäsi lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisestä omaan työhösi. Valitse itseesi parhaiten sopivat väittämät ja perehdy sinua koskevaan palautekohtaan.

”Totta kai!”

Erinomaista! Käytä tätä opasta omina muistilistana ja ennen kaikkea kollegoidesi ja yhteistyökumppaneidesi vakuuttamiseen ja tukemiseen, jotta he toivon mukaan päätyvät samaan käsitykseen!

”Tämä on jo nykyinen toimintatapamme.”

Loistavaa! Käy vielä kerran läpi työsi kytkökset lapsen oikeuksien sopimuksen perusperiaatteisiin. Auta myös muita kollegoita ja yhteistyökumppaneita näkemään ja tekemään samoja asioita. Haasta myös itsesi menemään entistä pidemmälle osallistamisessa ja vaikutusmahdollisuuksissa. Uskallatko antaa lapsille ja nuorille vastuuta, jotta he voivat toteuttaa osan hankkeesta tai koko hankkeen itse?

”Sitä ei tarvita.”

Kyllä tarvitaan! YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen ja Pohjoismaiden ministerineuvoston kannanoton perusteella lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma ei ole valinnainen asia. Lapset ja nuoret tulee nähdä yhteiskunnan keskeisenä osana sekä nyt että tulevaisuudessa. Jotta Pohjoismaista saadaan paras paikka maailmassa lapsille ja nuorille, sinun tulee osallistua lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman selvittämiseen ja toteuttamiseen omilla työ- ja asiantuntijuusaloillasi.

”Se ei liity minun työhöni.”

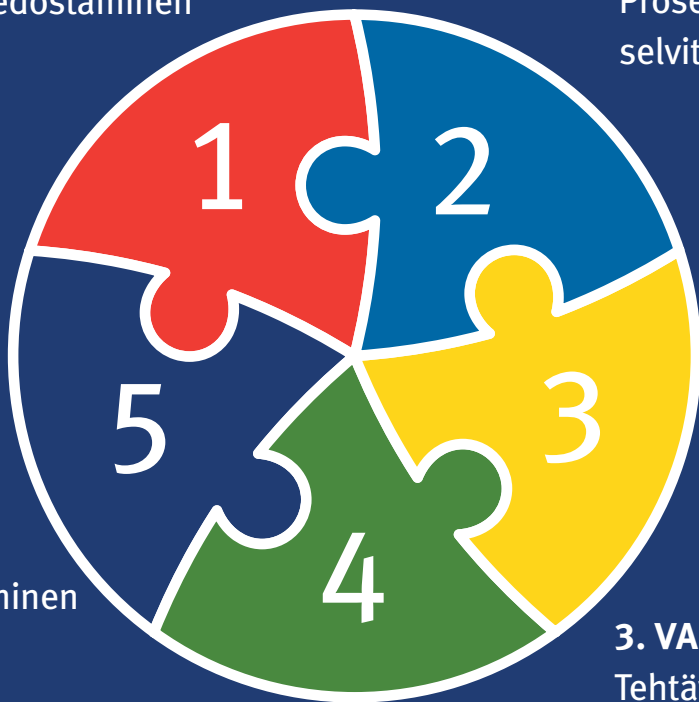
Ajattelepa asiaa vielä kerran! Kytkös ei ehkä ole päivänselvä, mutta kaikilla sektoreilla ja politiikan aloilla on ulottuvuuksia ja kysymyksiä, jotka koskevat tavalla tai toisella lapsia ja nuoria ja heidän elämäänsä. Olet oman alasi asiantuntija ja sen myötä paras tunnistamaan yhtymäkohdat.

”Työssä pitää ottaa huomioon niin monta eri näkökulmaa – uusille ei ole enää tilaa.”

Muuta työtapojasi! Useimmissa tehtävissä on nykyään näkökulmia, jotka tulee ottaa huomioon kaikilla sektoreilla ja kaikissa asiakysymyksissä. Huomioitavia näkökulmia on kyllä monta – mutta ne ovat kyllä hallittavissa. Jotta näkökulmat eivät tuntuisi ydintyösi päälle kasattavilta tekijöiltä, on tärkeää luoda rutiineja, joiden avulla näkökulmat nivoutuvat työprosessiesi luonnolliseksi osaksi. Sillä tavalla eri näkökulmista tulee luonnollinen osa jokapäiväistä työtäsi.

1. VAIHE:
Tiedostaminen

2. VAIHE:
Prosessien
selvittäminen

5. VAIHE:
Sisällyttäminen

3. VAIHE:
Tehtävien
ja vastuun
jakaminen

4. VAIHE:
Osaaminen ja
työkalupakki

NORDBUK

Tiesithän, että Pohjoismainen lapsi- ja nuorisoyhteistyön komitea (NORDBUK) on neuvoa antava ja koordinoiva elin Pohjoismaiden ministerineuvoston kaikissa lapsi- ja nuorisoasioissa. NORDBUK tukee pohjoismaisia yhteistyöministereitä Pohjoismaiden lapsi- ja nuorisoyhteistyön strategian toteuttamisessa, seurannassa ja arvioinnissa. NORDBUK myös tukee ministerineuvostojen työtä lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisen parissa.

Näin toimit käytännössä

1. VAIHE: TIEDOSTAMINEN

Tämän kappaleen tarkoituksena on auttaa sinua sisällyttämään lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma työhösi käytännössä. Voit lukea sitä joko yksityiskohtaisena oppaana tai työnkuvastasi riippuen tutustua sellaiseen vaiheeseen, josta saat eniten tukea omaan tilanteeseesi.

Jos tarvitset matkan varrella lisätietoa tai ideoita, ota yhteyttä NORDBUKiin tai lapsi- ja nuorisoasioiden erityisasiantuntijaan!

Analysoi, miten käsittelemänne kysymykset liittyvät lapsiin ja nuoriin sekä lapsen oikeuksien sopimukseen.

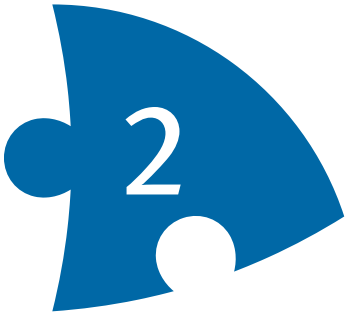
Sisällyttämisen menetelmä tietyn näkökulman turvaamiseksi pohjautuu perusajatukseen siitä, että sinä olet oman alasi asiantuntija ja sinulla on parhaat mahdollisuudet kehittää ja sisällyttää lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulmaa kehittämällä omaa työskentelyäsi. Sen vuoksi on täysin ratkaisevaa, että otat lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman ”omaksi asiakseksi”. Kaiken sisällyttämisen pohjana on perusteellinen analyysi siitä, miten käsittelemäsi kysymykset liittyvät lapsiin ja nuoriin.

Miten työsi edistää lapsen oikeuksien huomioonottamista?

Miten käsittelemäsi kysymykset liittyvät lapsiin ja nuoriin?

Keitä lapsia ja nuoria ne koskettavat tai eivät kosketa?

Ketkä jäävät ulkopuolelle ja miksi?

2. VAIHE: PROSESSIEN SELVITTÄMINEN

Selvitä, mihin prosesseihin – työtehtäviinne ja tuotteisiinne – lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma tulee sisällyttää!

Kuten tekstissä mainittiin jo aiemmin, sisällyttäminen tarkoittaa sekä ajattelemista että tekemistä. Tämän aikaansaamiseksi on ratkaisevaa miettiä, MILLOIN – eli missä työtehtävissäsi – sinun on otettava lapsen oikeuksien sopimus työn lähtökohdaksi ja milloin lasten ja nuorten kokemuksia ja ääntä on syytä kuunnella ja huomioida.

Mihin työprosesseihin voin sisällyttää lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman?

Esimerkkejä Pohjoismaiden ministerineuvoston prosesseista, joihin näkökulma voi olla syytä sisällyttää:

- yhteistyöohjelmien, strategioiden ja toimintasuunnitelmien laadinta
- budjettiprosessit (laadinta ja priorisoinnit)
- puheenjohtajakauden ohjelman laadinta
- niin kutsuttujen laitoskirjeiden laadinta
- päätösten valmistelu
- hankkeiden tai muiden aloitteiden suunnittelu
- tukea saavien ohjelmien priorisoinnit ja suuntaviivat
- hankkeiden, konferenssien, näyttelyiden ja työpajojen toteutus
- ohjausasiakirjojen ja hankkeiden seuranta ja arviointi
- yhteistyökumppaneille laadittavat tilaukset
- ulkopuolisten toimijoiden ohjaus
- kollegoiden ja yhteistyökumppaneiden työn laadunvarmistus
- kehityskeskustelut ja muun tyyppiset sisäiset strategiset keskustelut.

3. VAIHE: TEHTÄVIEN JA VASTUUN JAKAMINEN

Päättämällä vastuualueista syntyy omistajuutta, mikä auttaa varmistamaan lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisen työhön.

Tehtäväsi tässä työssä tulee vaihtelevaan sekä työnkuvasi että eri prosessien mukaan. Erityisasiantuntijoiden, projektityöntekijöiden, projektipäälliköiden, yhteistyökumppanien ja päälliköiden on kaikkien otettava vastuu sisällyttämisestä erilaisten näkökulmiensa ja tehtäviensä pohjalta!

Kuka vastaa siitä, että lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma sisällytetään toisen vaiheen prosesseihin?

Tehtäväsi prosessissa voi olla:

- lasten ja nuorten kuunteleminen
- aloitteiden tekeminen
- suunnittelu
- asioiden edistäminen
- päätöksenteko
- opastaminen
- muiden johtaminen tai ohjaaminen
- analysointi
- toteutus
- toimeksiantojen muotoilu
- seuranta ja arviointi
- laadunvarmistus
- kyseenalaistaminen.

4. VAIHE: OSAAMINEN JA TYÖKALUPAKKI

Selvitä osaamistarpeesi ja kokoa eri menetelmistä työkalupakki, joiden avulla voit koota ja ottaa huomioon lasten ja nuorten ajatuksia ja ideoita.

Kun olet saanut selvitettyä, mihin prosesseihin lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma tulee sisällyttää ja mikä on tehtäväsi kussakin prosessissa, sinun tulee selvittää, mitä osaamista tarvitset lapsen oikeuksien sopimuksesta ja erilaisten lasten ja nuorten tilanteesta eri prosesseissa. Sinulla on varmasti jo tiettyä osaamista – ja puuttuvaa tietoa voi aina hankkia. Lasten ja nuorten erilaisiin kokemuksiin, edellytyksiin ja tarpeisiin voi paneutua monella eri tavalla. Erilaisissa lähestymistavoissa osallistamisen ja vaikuttamisen aste vaihtelee ja olosuhteet vaikutta-

vat siihen, mikä on kulloinkin sopiva ja realistinen valinta. Sen vuoksi on tärkeää valita sopiva menetelmä sen mukaan, mikä ala ja tilanne sekä millaiset lapset ja nuoret ovat kyseessä. Perussääntönä on, että mitä enemmän päätöksenne vaikuttavat lapsiin ja nuoriin, sitä laajemmin heitä tulee osallistaa työhönne. Muista kuitenkin, että aikuisena sinun on otettava vastuu lasten ja nuorten mielipiteiden huomioimisesta suhteessa heidän ikäänsä ja kypsyytensä.

Lasten ja nuorten osallistamisen ja vaikutusmahdollisuuksien tasoja voi kuvata useilla eri tavoilla. Voit halutessasi tutustua esimerkiksi Robert Hartin ja Harry Shierin havainnollistamiin tapoihin.¹

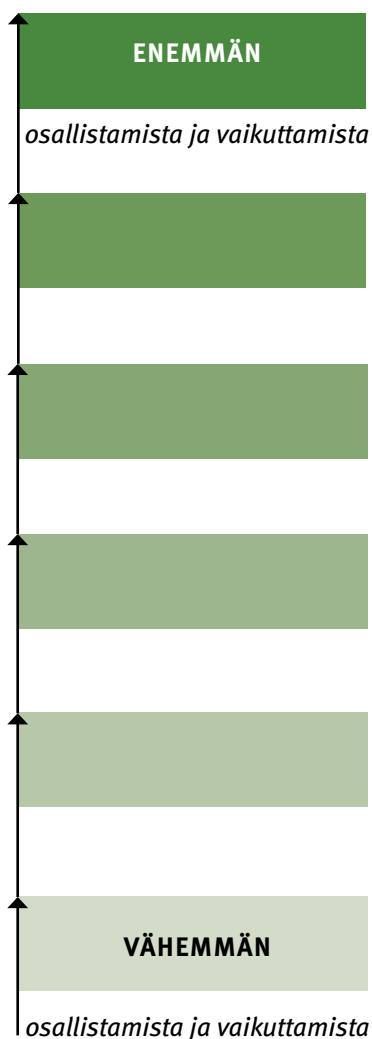
Mitä osaamista tarvitaan lapsista ja nuorista tai lapsen oikeuksien sopimuksesta eri prosesseissa?

Miten varmistat, että lasten ja nuorten kokemuksiin mahdollisesti vaikuttavat erilaiset ulottuvuudet, kuten esimerkiksi sukupuoli, sukupuoli-identiteetti tai sukupuolen ilmaus, etninen tausta, uskonto tai muu vakaumus, toimintarajoite, seksuaalinen suuntautuminen tai ikä, otetaan huomioon?

Miten voit omissa erilaisissa tehtävissäsi ottaa huomioon lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa?

Se onnistuu esimerkiksi:

- antamalla lasten ja nuorten tehdä itse päätöksiä ja toteuttaa hanke, osia konferenssista, työpajasta tai kokouksesta
- nimeämällä neuvonantajaksi edustavan lasten tai nuorten ryhmän, jonka kanssa keskustellaan eri kysymyksistä, tai työskentelemällä nykyisten pohjoismaisten, kansallisten ja paikallisten ryhmien ja organisaatioiden kanssa
- kysymällä asioita suoraan lapsilta ja nuorilta esimerkiksi ikäsopeutetuissa pienryhmähaastatteluisissa, erilaisissa aktiviteeteissa, kyselytutkimusten ja haastatteluiden muodossa tai sosiaalisessa mediassa
- kysymällä asioita lasten ja nuorten erilaisten elinolojen parissa työskenteleviltä organisaatioilta tai eri alojen lapsi- ja nuorisonäkökulman asiantuntijoilta
- hankkimalla tietoa lasten ja nuorten moninaisista näkökulmista tutkimusten ja muiden lähteiden kautta
- keskustelemalla kollegoiden kanssa siitä, miten tekemänne päätökset saattavat vaikuttaa erilaisiin lasten ja nuorten ryhmiin.

TIESITKÖ?

Ei riitä, että lapset ja nuoret ovat läsnä erilaisissa päätösprosesseissa pelkästään siksi, että lasten ja nuorten voidaan sanoa ”olleen mukana”. Jos otat lapset ja nuoret mukaan, sinun on myös kunnioitettava ja hyväksyttävä heidän näkemyksiään – sekä muutettava ajatteluasi ja toimintaasi! Alla on muutamia tavallisia sudenkuoppia, joita kannattaa välttää (pohjana Hartin osallisuuden tikapuumalli):

Aavistamaton alibi: Lapset ja nuoret ovat mukana – mutta ilman selkeää tarkoitusta ja tietyissä tapauksissa vain valmiin konseptin vahvistajina.

Nätti nukke: Lapset ja nuoret ovat mukana – mutta vain siksi, että se näyttää hyvältä muiden silmissä.

Passiivinen perässähiittäjä: Lapset ja nuoret ovat mukana – mutta vain siksi, että se on opettavaista heille eikä muille.

5. VAIHE: SISÄLTYTTÄMINEN

Sisällytä lapsen oikeuksien ja
nuorten näkökulma jatkuvasti

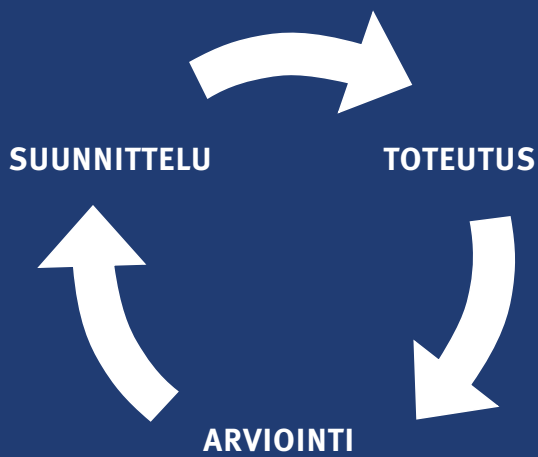
ensimmäisestä vaiheesta
saamasi ymmärryksen
pohjalta

toisessa vaiheessa
tunnistamissasi prosesseissa

kolmannessa vaiheessa
kuvatun roolisi pohjalta

neljännessä vaiheessa
saamiesi työkalujen avulla.

Tähän vaiheeseen on tarkoitus jäädä pysyvästi! Se ei kuitenkaan ole staattinen tila. Monet yllä olevista päätösprosesseista ovat todennäköisesti toistuvia ja sisältävät suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma voi olla läsnä kaikissa vaiheissa, ja työtä voidaan parantaa jokaisen ”kierroksen” myötä.

Sisällyttämisen suunnitelma

Nyt olemme edenneet oppaassa osuuteen, jossa pääset itse tuumasta toimeen. Jos olemme yhdessä tehneet työmme kunnolla, voit nyt kirjoittaa rivin tai pari alla olevaan taulukkoon.

Kirjaa ajatuksiasi mielellään tämän oppaan logiikkaa noudattaen – itsellesi parhaiten sopivassa muodossa. Laadi yhteinen analyysi ja suunnitelma samojen asioiden ja prosessien parissa työskentelevien kollegoidesi kanssa. Muista myös, että voit aina kysyä neuvoa NORDBUKilta, lapsi- ja nuorisasioista vastaavalta erityisasiantuntijalta tai muilta asiantuntijoilta. Muista sisällyttää työhön myös kestävyys- ja tasa-arvonäkökulma, niin olet saanut laadittua ikioman sisällyttämissuunnitelmasi!

		
TIETO JA TIEDOSTAMINEN Vastuualueelleni kuuluvat kysymykset koskevat erityisesti lapsia ja nuoria yleisellä tasolla seuraavasti:		
		
PROSESSIEN SELVITTÄMINEN Prosessit, joihin lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulma tulee sisällyttää:	TEHTÄVIEN JA VASTUUN JAKAMINEN Seuraavat toimijat tai henkilöt vastaavat eri prosessien seuraavista osista:	TYÖKALUPAKKI Lapsia ja nuoria koskeva osaaminen, jota tulee kehittää, sekä lasten ja nuorten näkökulma, joka saadaan esille seuraavalla tavalla ja jolla lapset ja nuoret saadaan osallistettua:

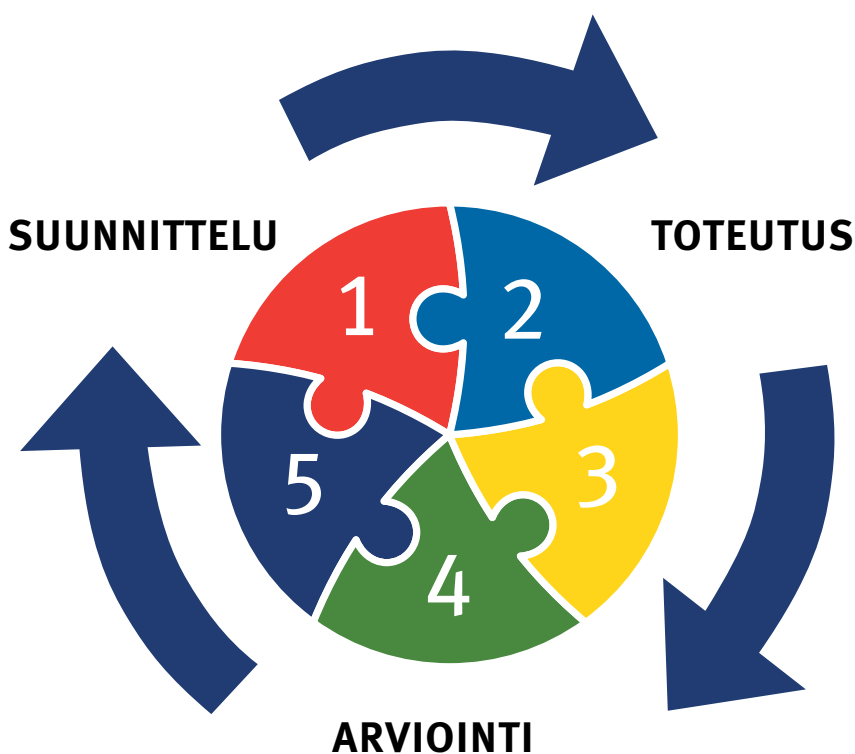
Katsotko asioita oikein silmin?

Pari sanaa matkan varrelle

Sisällyttäminen tarkoittaa tiettyjen näkökulmien – tässä tapauksessa lapsen oikeuksien ja nuorten näkökulman – käyttöönottoa vastuualueellesi kuuluvissa kysymyksissä. Olet oman alasi asiantuntija ja sen myötä paras henkilö tunnistamaan kytkökset lapsen oikeuksien sopimukseen sekä lasten ja nuorten elinoloihin! Asioita on tärkeää katsoa oikein silmin.

Työ tämän asian parissa ei pääty koskaan, mutta harjoitus tekee mestarin ja pikkuhiljaa työtapa alkaa tuntua itsestään selvältä. Muistathan, että näkökulmien sisällyttäminen parantaa työsi laatua. Haasta itsesi lisäämään lasten ja nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen tasoa ja etsi uusia keinoja vaikuttaa työläsi lapsiin ja nuoriin.

**Kiitos, että olet tekemässä
Pohjolasta maailman parasta
paikkaa lapsille ja nuorille –
onnea matkaan!**

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

Katsotko asioita oikein silmin?

”Pohjolan tulee olla maailman paras paikka lapsille ja nuorille.”

Tämä on visiona Pohjoismaiden ministerineuvoston sektorien välisessä lapsi- ja nuorisoyhteistyön strategiassa, jonka myötä 0–25-vuotiaat lapset ja nuoret nostetaan priorisoiduksi kohde-ryhmäksi.

Strategian keskeisenä tavoitteena on, että Pohjoismaiden ministerineuvoston tulee sisällyttää lasten oikeuksien ja nuorten näkökulma entistä paremmin työhönsä ja tuoda siten lasten ja nuorten omia näkemyksiä enemmän esiin ja kiinnittää niihin huomiota. Lapsilla on oikeus osallistua heihin vaikuttaviin päätöksiin ja prosesseihin. Hankkeiden ja muun toiminnan laatu voi parantua osallistamalla lapset ja nuoret eri tavoin ja antamalla heille vaikutusmahdollisuuksia. Lisäksi päätökset voivat saada enemmän pontta ja panostusten laatu voi parantua ja niistä voi olla hyötyä useammalle, kun lasten ja nuorten näkökulma otetaan huomioon.

Tämän julkaisun tarkoituksena on toimia tukena ja inspiraationa lasten oikeuksien ja nuorten näkökulman sisällyttämisessä Pohjoismaiden ministerineuvoston työhön liittyviin prosesseihin ja toimintaan. Tarkoituksena on antaa sekä tietoa että työkaluja valtavirtaistamistyöhön sekä herättää pohtimaan, katsotko työssäsi asioita oikein silmin.